

= onbekende gebieden =

- EEN NIEUWE RUBRIEK -

Het zal niemand verwonderen, dat uit de Kempen vooral veel gegevens bekend zijn van grotere natuurgebieden en reservaten. Het zijn immers meestal deze terreinen die het aantrekkelijkste zijn voor vogels. Maar het zijn over het algemeen ook juist deze gebieden, die de beste bescherming genieten.

Buiten de uitgesproken excursiegebieden zijn er in de Kempen echter nog talloze andere plekken, die zeker de moeite van een bezoek waard zijn en bovendien dikwijls aan bedreigingen bloot staan! Om hun waarde aan te kunnen tonen zijn gegevens nodig. Daarom wordt in elke Blauwe Klauwier voortaan de gelegenheid geboden, om op een bepaald gebied de aandacht te vestigen. Dit kan door de biotopen en de Flora en Fauna te bespreken, voor zoverre bij de aflevering bekend.

De eerste aflevering betreft een co-productie van 4 personen.....

heieinden

- GEMEENTE HOOGELOON / VESSEM -

Inleiding

In de gemeente Hoogeloon-Vessem c.a. ligt een heiderestant, "De Heieinden" genaamd. Dit gebied is vanuit landschappelijk, ornithologisch en floristisch oogpunt zeer interessant. In dit verslag zullen "De Heieinden" én de aangrenzende akkers, weilanden en bossen globaal besproken worden.

Het agrarische gebied is grootschalig en wordt intensief gebruikt. We vinden hier erg weinig bebouwing. De bossen bestaan voornamelijk uit Naalddhout, bestemd voor houtproductie.

"De Heieinden" zelf worden in een apart hoofdstukje uitvoeriger besproken.

In 1979 werden De Heieinden- Romantika in hun totaal geïnventariseerd op alle vogelsoorten. Dit in het kader van het "streekorgaan Kempenland-project". Tellingen in 1982 en 1983 voor de provinciale planologische dienst leverden voor enkele soorten aanvullingen. Bovendien zijn losse waarnemingen verwerkt.

In 1981 werden in het heiderestant "De Heieinden" een aantal opnamens gemaakt van de belangrijkste planten. De resultaten daarvan geven een redelijke afspiegeling van de waardevolle vegetatie hier, kenmerkend voor vochtige heide en vennen.

Van een Ransuillenslaapplaats op "De Heieinden" werden in de winter '79-'80 een groot aantal braakballen verzameld. De pluisresultaten leveren belangrijke gegevens op over het voorkomen van kleine Zoogdieren.

Tenslotte werden in het voorjaar van '84 op 1 punt enkele hydro-biologische gegevens verzameld.

Dit artikel is tot stand gekomen, dankzij de samenwerking van de volgende personen;

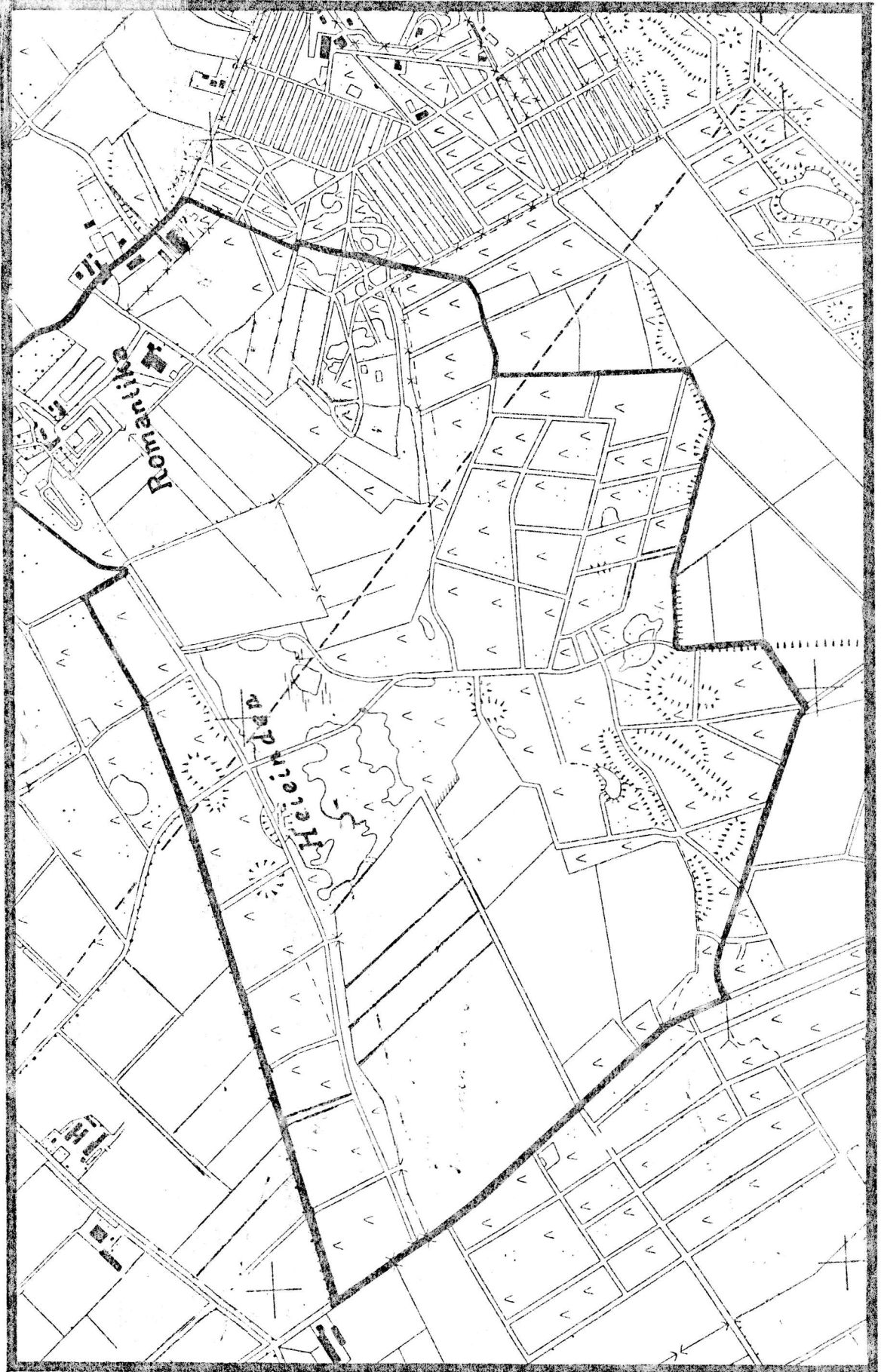
- Marco Bakermans; Weidevogelinventarisatie p.p.d. '82
Losse waarnemingen.
- Jacques v. Kessel; Landschap en vegetatiebeschrijving Van "De Heieinden".
opnamens Planten.
- Lex Peeters ; Braakbal-resultaten
verwerking van de gegevens; samenstellen artikel.
- Geert Sanders ; Inventarisatie '79 en '83.
Losse waarnemingen.
Enkele hydrobiologische gegevens.

Ligging van het gebied.

"De Heieinden-Romantika" zijn gelegen ten westen van Vessem c.a., boven Casteren en Hoogeloon c.a. Het gebied strekt zich uit over de kilometerhokken;

- 145-380 (Amersfoortcoördinaten)
- 146-380 "
- 146-381 "

begrenzing van het gebied

- DE VOGELS -

De meeste informatie over de broedvogels is gewonnen uit de inventarisatie van 1979. Toen werden "De Heieinden-Romantika" geïnventariseerd op alle broedvogels, volgens de integrale karteringsmethode. Het gebied werd dat jaar welliswaar slechts 3 x bezocht, hetgeen in principe te weinig is om betrouwbare resultaten te verkrijgen, maar de verdeling van de bezoeken, die overigens grondig werden uitgevoerd, lagen gunstig verspreid over het broedseizoen. De resultaten zijn kritisch geïnterpreteerd. Er zullen waarschijnlijk minimum aantallen verkregen zijn, terwijl de schattingen de werkelijkheid dicht zullen benaderen.

De inventarisatie werd uitgevoerd op; 08-04; tussen 7.00 uur en 10.30 uur.

13-05; tussen 5.00 uur en 9.00 uur.

03-06; tussen 4.30 uur en 8.30 uur.

Er is in geen gevallen een cassette- of Bandrecorder gebruikt.

; DE RESULTATEN VAN DE BROEDVOGELINVENTARISATIE IN 1979.

SOORT;	aantal zekere territoria;	schatting;	SOORT;	aantal zekere territoria;	schatting;
Wilde eend	0	0-1	Patrijs	0	?
Buizerd	0	0-1	Fazant	niet geteld	?
Boomvalk	1	1	Waterhoen	0	0-1
Torenvalk	1	1	Meerkoet	0	0-1
Turkse Tortel	3	3-4	Kievit	13	13
Koekoek	3	3	Wulp	3	3
Ransuil	1	1	Holenduif	0	?
Groene specht	3	3-4	Houtduif	60	60-70
Grote B. Specht	3	3-5	Tortelduif	20	20-25
Zwarte Specht	0	0-1	Braamsluiper	1	1
Veldleeuwerik	3	3-4	Spotvogel	0	1-2
Wielewaal	0	0-1	Zwartkop	3	3-5
Zwarte Kraai	4	4-6	Tuinfluiter	2	2-5
Ekster	6	6-9	Grasmus	4	4-5
Vlaamse Gaai	5	5-7	Fitis	30	30-40
Koolmees	25	25-50	Tjiftjaf	3	3-4
Pimpelmees	11	11-25	Goudhaantje	7	10-20
Zwarte mees	5	5-10	Heggenus	3	10-15
Kuifmees	6	6-10	Graspieper	0	?
Matkop	25	25-35	Boompieper	3	3-5
Staartmees	4	4-6	Witte Kwikstaart	0	2-3
Winterkoning	25	25-35	Spreeuw	0	?
Grote Lijster	4	4-5	Groenling	2	2-5
Zanglijster	12	12-15	Kneu	0	7-10
Merel	40	40-50	Vink	32	40-50
Gekr. Roodstaart	5	5-6	Geelgors	1	1
Roodborst	35	35-40	Huismus	0	10
			Ringmus	0	4

BESPREKING VAN DE BELANGRIJKSTE SOORTEN;

De Eenden.

Op 08-04-'79 werd 1 paar Wilde Eenden waargenomen, hetgeen tevens de enige waarneming met betrekking tot deze soort was, dat jaar. Een broegeval lijkt dus niet erg waarschijnlijk. Op 08-04-'79 bevonden zich ook 4 Wintertalingen in het natte gedeelte van de heide. Het betrof hier zeker geen broedvogels!

De Roofvogels.

De Buizerd werd gedurende de inventarisatietijd 4 x waargenomen. Waarschijnlijk gebruikt deze soort het gebied alleen om er te fourageren, hoewel in augustus wel 1 ad. en 1 onv. werden gezien. Anders zit dat met de Boomvalk. Op 13-05-'79 werd voor het eerst een paar-tje gezien. In juli waren 3 jongen uitgevlogen. Van de Torenvalk werd 1 nest met jongen

aangetroffen, evenals in 1980 en 1984.

De Hoenders en Rallen.

In de zeventiger jaren werd het Korhoen in deze omgeving wel eens waargenomen, het betrof dan exemplaren van de Landschotse Heide-populatie. De Patrijs werd meerdere malen waargenomen en broedt mogelijk in het gebied. Fazanten worden hier jaarlijks tientallen uitgezet. Er werden enkele hennen met jongen gezien.

Zowel de Waterhoen als de Meerkoet werden 1 x waargenomen in drassig gebied. Mogelijk betrof het broedvogels.

Broedvogels.

De Scholekster werd regelmatig in 1979 waargenomen, maar broedde in de naaste omgeving. In 1983 werd wel een nest van deze soort aangetroffen. Van de Kievit werden bij benadering 13 territoria vastgesteld. De Wulp was vertegenwoordigd met 3 paren. 1 paar broedde op de heide. Hiervan werden ook de jongen waargenomen! In 1982 en 1983 werden in het agrarische deel van het gebied 1 paar vastgesteld; in 1984 2 broedpaar. De Grutto is geen broedvogel, wel doortrekker in april.

Duiven.

De Turkse Tortel komt alleen voor bij de bebouwing bij "Romantika" en broedt hier met 3 á 4 paar! Van de Holenduif werden regelmatig rondvliegende ex. gezien. De soort is mogelijk broedvogel. De Houtduif is algemeen! tenminste 60-70 territoria werden gekarteerd. Van de Wilde duif werden 25 zangposten ingetekend. Rekening houdend met doortrek bedraagt de schatting voorzichtigheidshalve 20-25 paar.

Vliden.

Alleen de Ransuil komt in het gebied voor. 1 nest werd gevonden. Jongen, die tijdens het bedelen in de avonduren toch zeer geluidruchtig zijn, werden echter niet gehoord in 1979. Waarschijnlijk is de broedpoging mislukt. In 1980 werden wel juv. (3 ex.) grootgebracht. En ook in 1984 vlogen jongen uit.

In de winter van '79/'80 bevond zich op het heiderestant "De Heieinden" een Ransuilenslaapplaats, waarvan tenminste 6 ex. deel uitmaakten.

Spechten.

Van de Groene Specht broedde 3-4 paartjes in het gebied, van de Grote Bonte Specht 3-5! De Zwarte Specht wordt het gehele jaar door regelmatig in de buurt van het heiderestant gesignaleerd. Zo ook 2 x in het broedseizoen van 1979., te weten op 07-04 en 07-06. Zeer waarschijnlijk is de soort dan ook broedvogel. Toch duurde het tot 1984 totdat een nesthol gevonden werd.

Overige belangrijke soorten.

Van de Koekoek maakten 2-3 paar gebruik van het gebied om in 1979 hun ei kwijt te raken. Speciaal voor de Nachtzwaluw is 1 x gebruik gemaakt van de cassetterecorder. Hoewel bepaalde delen qua biotoop potentieel broedgebied zijn voor de soort, werd de Nachtzwaluw bij 5 x controleren niet gehoord!

Op 03-06-'79 werd de zang van de Wielewaal gehoord. Door te weinig bezoeken nadien, zou dit best op een broedgeval kunnen duiden. De soort kan echter nog erg laat doortrekken.

Enkele interessante, losse waarnemingen.

sept.-'77	3	Bosruiters	Heieinde-ven.
17-11-'78	7	Boomleeuwerik	
11-01-'80	1	Bonte Kraai	
06-01-'82	2	Bonte Kraai	
	6	Rietgans (opvliegend)	
13-01-'82	4	Buizerden (pleisterend)	

Samenvattend.

Op de Heieinden-Romantika broedde in 1979 40-55 vogelsoorten. Een grote soortenrijkdom voor een gebied van deze grootte. Het afwisselende landschap is hier zeker niet vreemd aan. Behalve het broeden van belangrijke soorten als Boomvalk, Torenvalk, Wulp, Scholekster, Ransuil en de 3 Spechten-soorten vallen ook de grote populaties van Matkop, Tortelduif en Vink op.

- DE KLEINE ZOOGDIEREN -

In de winter van '79-'80 werden een grote hoeveelheid braakballen verzameld onder de slaappleaats van tenminste 6 Ransuilen. Deze werden ontleed. Een groot deel van de prooien zal bemachtigd zijn binnen de grenzen van het besproken gebied, zodat we bij het bekijken van de resultaten een redelijke afspiegeling krijgen van het voorkomen van een aantal kleine Zoogdieren. Er moet wel terdege rekening gehouden worden met het feit dat Roofvogels en Uilen zich vaak specialiseren in het vangen van een bepaalde soort prooi. Bovendien grijpt de Ransuil in het algemeen zelden Spitsmuizen, dit i.t.t. de Kerkuil die zelfs de voorkeur geeft aan deze soorten. De resultaten in onderstaande tabel zullen betrekking hebben op prooien die in het winterseizoen zijn bemachtigd. Deze en andere oorzaken zijn er verantwoordelijk voor dat aan de aantallen niet te veel waarde moet worden gehecht. Het waardevolle van de resultaten zit 'm voornamelijk in de aanwijzing voor het voorkomen van de soort in het gebied.

IN TOTAAL 83 BRAAKBALLEN.

GEMIDDELD AANTAL PROOIEN PER BAL; 1,93.

Prooi soort;	totaal;	relatief (%);	Prooi soort	totaal;	relatief (%)
<u>MUIZEN</u>			<u>VOGELS</u>		
Huisspitsmuis	2	1,3	Zaadetende vogel	7	4,4
Bosspitsmuis	2	1,3	Insektenetende vogel	4	2,5
Dwergspitsmuis	1	0,6	Lijsterachtige	5	3,1
Bosmuis	58	36,5	Gors species	1	0,6
Veldmuis	49	30,8	Zangvogel species	6	3,8
Aardmuis	12	7,5			
Dwergmuis	2	1,3	subtotaal;	23	14,5
Rosse Woelmuis	7	4,4	subtot. Muizen	136	85,5
Muis species	3	1,9	TOTAAL	159	100,0
Subtotaal;	136	85,5			

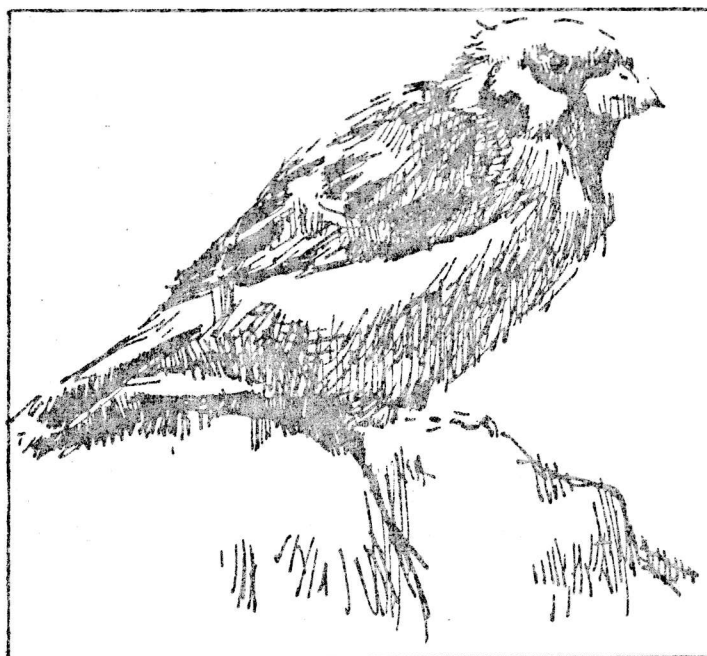
- ENKELE HYDROBIOLOGISCHE WAARNEMINGEN -

In 1984 werden in een slootje bij de camping onder Romantika enkele malen geschept. Dit toonde het voorkomen aan van amfibieën en enkele Waterinsekten;

- Vinpootsalamander
- Bruine Kikker
- Groene Kikker
- Staafwants
- Waterschorpioen
- Waterspin.

Bovendien werden Honsvissen gevangen.

De Heidekikker ontbreekt in het gebied, onanks het geschikte biotoop.

Het Heieinden-gebied bestaat uit; a) droge en natte heide
b) een ven ("het Heieindenven")
c) opslag van Grove Den en sporadisch Berk en Zomereik.

De oppervlakte van "De Heieinden" is betrekkelijk klein. Het betreft hier een restantje van de Landschotse heide, vóór de ontginningen, toen nog 1000 Ha. groot.

Door de afwisseling in hoogtes hebben we hier te maken met een gebied met vrij unieke elementen. Met name de vochtige heidevegetatie en de venvegetatie is zeker waardevol te noemen. Op 19-09-'81 werden in 13 vlakken opnamens gemaakt van de belangrijkste planten. Samengevat waren de resultaten als volgt;

Op de drooggevallelen delen van het ven groeit zeer veel Knolrus, Spagnum species en vrij veel Kruipend Struisgras. Mannagras is er zeldzaam. Rondom het ven vinden we enkele fraaie Dopheide-veldjes, veel Bruine Snavelbies en vrij veel Veenbies. Kleine Zonnedauw is zeldzamer en Ronde Zonnedauw, Witte Snavelbies en Klokjesgentiaan komen plaatselijk en in klein aantal voor. Plaatselijk zijn Knolrus, Kruipwilg en Pitrus goed vertegenwoordigd.

In 1 vlak was duidelijk sprake van storingsvegetatie in de vorm van Melkdistel, een soort Spurrie, Straatgras, Perzikkruid, Harig Wilgeroosje, Zachte Witbol en Witte Klaver.

De overgangen van het "Heieindenven" naar de hogere heidegronden zijn prachtige overgangssituaties, zoals we ze in de Brabantse Kempen weinig aantreffen. Het ven zelf bevat in het voorjaar vrijwel altijd water, zeker in het midden waar ten behoeve van de jacht een drie-hoekig gat gegraven is. De oeverdelen zijn zeer gaaf, de bodem enigszins modderig of venig. In het centrale gedeelte van de Heieinden vonden enige jaren geleden kapakties door V.W.G. "De Kempen" plaats, tegen het dichtgroeien van het gebied met opslag. In '83 en '84 heeft de gemeente Hoogeloon, welke eigenaar is van het terrein, aan dit initiatief gevolg gegeven en veel opslag van Dennen verwijderd. Hierdoor heeft de Heieinden een opener karakter gekregen en is er een gunstige situatie ontstaan voor de vestiging van soorten als Boom-pieper, Nachtzwaluw en Wulp.

Nawoord;

Hopelijk zijn we er in geslaagd met de beperkte gegevens die van de Heieinden en Romantika voorhande zijn, toch een redelijke beeld te geven van de natuurlijke rijkdommen van het gebied!

Gewenst zijn in de Toekomst; - over langer termijn enkele herhalingen van de broedvogel-inventarisaties. Tellingen van wintervogels.
- Aanvullende gegevens over het voorkomen van Zoogdieren, o.a. d.m.v. het vangen van Life-traps en zichtwaarnemingen van de grotere soorten.
- Systematisch onderzoek naar de Herpethologische en Hydrobiologische waarde van het terrein.
- Regelmatige controles in de proefvlakken naar eventuele wijzigingen in de vegetatie. Bovendien zou het waardevol zijn indien elders in het gebied nog enkele opnamens gemaakt werden.

Verslagen van systematische tellingen en onderzoekjes in het gebied ziet de redactie gaarne tegemoet. Wat gepubliceerd is kan niet meer verloren gaan en kan altijd van pas komen, wanneer het gebied, of een deel ervan bedreigt wordt.